

Vejele Ådal

Tørskind, Vejele og Egtved Ådale



Udsigt ved Runkenbjerg.

mølleri til at male boghvede, er en af disse. I dag udnyttes vandet i åløbene af dambrugene langs både Egtved og Vejele Åer.

Tørskind Grusgrav

På kanten af ådalen ved Tørskind har man i en periode udvundet sand og grus. I dag formidler grusgraven med rum og skulpturer de mægtige kræfter, der har virket til ådalens dannelse. Billedhuggeren Robert Jacobsen og hans elev, franskmanden Jean Clareboudt, har skabt de store landskabskulpturer, der spiller sammen med de storslåede landskabsformer. Grus-

graven er åben døgnet rundt.

Fredet landskab med mange vandreruter

Ådalen omkring Runkenbjerg og Sønderkær blev fredet ved en stor landskabsfredning i 1980. Det har sikret et område på 997 ha mod bebyggelse og er grundlaget for det helt enestående store og tætmaskede net af vandrestier, som findes her.

Bindeballe Station

Små stationsbyer opstod langs Vandelbanen, og Bindeballe var en af dem. Stationen og købmands-



Der er 13 dambrug langs med Vejele Å, og langt de fleste ligger i den øvre ende af ådalen.

gården blev opført samtidigt i 1897, og banen blev igen nedlagt i 1957. I dag bliver den gamle banelinje brugt som cykel- og vandresti, og købmandsgården er både dagligvarebutik og hyggeligt købmandsmuseum.

Bindeballe Station er i dag et lille museum over Vandelbanen. Stationen er åben kl. 9-20 i sommerhalvåret, fra 1. sept.-31. okt. kl. 9-17 og fra 1. nov til påske lørdag og -søndag kl. 14-17.

Egtvedpigens grav

En egekiste med en ung kvinde fra

bronzealderen blev fundet i 1921. Hun døde i en alder af 16-18 år og blev gravsat sommeren 1370 f.Kr. Ved fundstedet ligger i dag et lille udstillingshus med bl.a. en kopi af egekisten. Gravhøjen er genopført oven på den sidste rest af den oprindelige høj. Udstillingen er åben alle dage fra påske til 1. nov. fra kl. 9-20.

Teltpladser

Der er teltplads både på Bindeballe Station og i tilknytning til købmandsgården. Her er adgang til køkken, bad og toilet.

Udsigt fra blå sti på vej mod Runkenbjerg. Foto: Mads Fjeldsø Christensen.



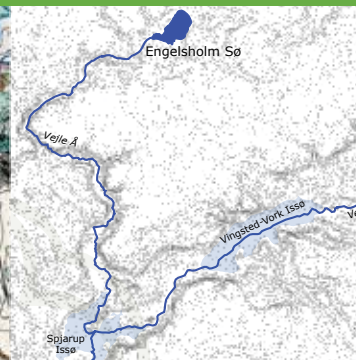
Udsigt fra Tørskind Grusgrav – køer og får afgræsser enge og overdrev og holder landskabet åbent.



Vidste du, at ...?

I slutningen af 1800-tallet og ind i 1900-tallet blev Vejele Å reguleret. Tørveengene blev drænet, og engvandingsanlæg så dagens lys. I dag er tørvejorden sunket over en meter. Det er sket, fordi bakterier, svampe og jorddyr omsætter den organiske del af jorden, når der er ilt nok til stede. Den intensive landbrugsdrift er nu ophørt, og flere steder arbejder man med at genslynge åen.





Veje Ådal

Veje Ådal er Østjyllands længste og mest markante tunneldal. Den strækker sig ca. 20 km mod vest fra Veje og ca. 20 km mod øst ud i Veje Fjord. Det er flere tusind års erosion fra sidste istids enorme mængder af smeltvand, der løb under den 500 m tykke iskappe, som har dannet dalen. Veje Ådal giver os i dag en fantastisk nøgle til forståelse af landskabsdannelsen både under og efter sidste istid. Foruden den markante ådal er her mange synlige spor efter randmoræner, issøer og dødisrelieffer – og det bedste er, at det er tydeligt at se det i landskabet.

Veje Å løber i den øverste del af ådalen gennem Randbøldal, en dyb og snæver smeltevandsdal, som er dannet på meget kort tid efter iskappens tilbagetrækning. Det skete i et dæmningsbrud af dramatiske dimensioner. Herefter breder ådalen sig ud, og ved Sønderkær, hvor Egtved Å slutter sig til, slår åen sit vildeste sving på 180 grader rundt om Runkenbjerg. Her bliver ådalen til en tunneldal, som er dannet ved en kombination af smeltvands erosion under isen og isens egen erosion under dens fremmarch.

Udgivet af Naturstyrelsen, Tekniskområdet og Vejle Kommune 2009. Genoptrykt december 2016.

Jægerstenalderbopladserne ligger tæt ved Sønderkær i Veje Ådal.

Landskabet

Ved Runkenbjerg, hvor Veje Å og Egtved Å forenes, ser du et utroligt smukt og stort dallandskab med den ene bjergtagende udsigt efter den anden. Mosaikker af forskellige naturtyper og storslåede former med bakker, skråninger og flade, udstrakte dalstrøg åbner sig for øjet. Egtved og Veje Ådale, der kommer fra henholdsvis syd og nord, tegner hovedlinjerne, og de to åer forenes ved foden af Runkenbjerg og løber herfra mod øst gennem den brede Veje Ådal. Egtved Å ligger i et smalt dalstrøg med tætte bevoksninger og mange

dambrug. Veje Å løber gennem et mere åbent landskab med frodige, grønne enge og kær i dalbunden og tørre, næringsfattige overdrev på ådalenes skrænter. Her er enge og krat, så langt øjet rækker, indrammet af dalskrænter, som bugter sig langs åløbet.

Landbruget i ådalene

Overdrev på ådalsskrænterne og engarealer i dalbunden blev tidligere brugt til græsning eller høslæt og var vigtige næringskilder for husdyrholdet. I dag er der ikke samme interesse for at sætte dyr på græs, og der er flere, som i

Øvre Veje Ådal – den smalle dal møder den brede.

stedet tilplanter arealerne. Dette gør, at offentlige myndigheder i samarbejde med landmænd nu arbejder målrettet med at holde landskabet omkring ådalene åbent med græsning og landskabspleje.

Stenalderens spisekammer

I de sumpede enge ved Sønderkær har vore forfædre trådt deres stier. En aften i ådalen for 6000 år siden duftede det af bålrog og stegt kød. Lyden af børnelatter og flintesmedens slag skar gennem luften, mens solen gik ned, og mossekønsens bryg voksede i kærerne. I en periode i jægerstenalderen var

Sønderkær et tætbeholdt område. Ådalen og åen var et enormt spisekammer for jægere og fiskere og var en attraktiv sommerboplads med de sumpede enge, ellemoser, rørskove, birkemoser og hasselkrat. Omkring det hele voksede tætte skove med elm, eg, ask og lind. Også i bronzealderen var den fugtige ådalsbund et vigtigt forrådskammer.

Vand en vigtig energikilde

Mindst 35 vandmøller har gennem tiden produceret strøm langs Veje Å. Nybjerg Mølle, der er den eneste mølle i landet med intakt

Bare rolig, den er bag indhegningen.

Bindeballe Købmandsgård og Museum – her er stemningen helt i top.

Find en oversigt over vandremuligheder, og download vandre-tursfoldere på www.vejle.dk.

Yderligere oplysninger kan du få ved Vejle Kommune på tlf. 76 81 00 00 eller mail: teknikogmiljo@vejle.dk.

På www.udeliv.vejle.dk kan du booke shelters og skovhytter mm.





Ture i området

Der er 10 afmærkede vandruter rundt i området.

Færdsel. Du må:

- cykle og gå på veje og stier i det åbne land
 - cykle og gå på veje og stier i privat skov fra kl. 6 til solnedgang
 - gå uden for stierne og færdes om natten på offentlige arealer.
- Hunde skal føres i snor.

Sejls og fiskeri

Du kan sejle med kajak og kano på Vejle Å fra Tørskind Bro og ind til Vejle fra d. 16.06-31.12. Det kræver gæstemærke, som du kan købe hos VisitVejle på tlf. 76 81 19 25.

I kano på Vejle Å – du må sejle fra Tørskind Bro til Vejle.



Fiskehejrer ses tit svæve over ådalen.

Du må fiske på udpegede steder langs Vejle Å. Fiskekort og regler fås ved henvendelse til VisitVejle.

Transport til området

Fra Vejle kan du cykle ad Bindeballestien til området. Bus nr. 111 fra Vejle i kombination med bus nr. 166 kører til Nybjerg Mølle. Bustider kan ses på www.sydbus.dk.

- ① **Birkelund.** 1,5-km-tur, ca. ½ time, gennem kuperet terræn. Stien går igennem bøgeskov ned til kanten af ådalen, hvor engene åbner sig. I ly af skovbrynet kan du i en stille stund være heldig at opleve dyrelivet på engen.

Nybjergh Mølle. Foto: Knud Erik Deele.

- ② **Fortvad Bjerg.** 3,5-km-tur, ca. 1 time, op over det græssede overdrev på Fortvad Bjerg. Her kan du se, at Vejle Å følger Runkenbjergs forløb og drejer mod øst i engdraget ved Sønderkær. Turen går på tværs af ådalen fra skrænterne ved Fortvad Bjerg ned mellem ådalens skrån timer og op igen på Runkenbjerg.

- ③ **Runkenbjerg.** 4-km-tur, ca. 1½ time, med bestigning af Runkenbjerg. Herfra er en flot udsigt over ådalens forløb mod nord, syd og øst. Turen går ned i dalen, langs åløbet, over broen og gennem engområdet Sønderkær.

Tørskind Grusgrav – et godt sted for både børn og voksne.



- ④ **Tørskind.** 3,5-km-tur, ca. 1 time. Fra p-pladsen ved Lihmskov Station går turen et stykke ad Bindeballestien og herefter på tværs af græssede enge og videre over de kuplede morænebakker nord om naturskolen Søballegård og tilbage langs Tørskindvej.

- ⑤ **Refsgårde Overdrev.** 2-km krævende tur, ca. 1 time. Fra Tørskind Grusgrav går turen ad fæstien langs de bugtede dal-skrænter gennem et overdrevsområde. Fra toppen er en storslået udsigt over ådalen. Et dambrug mellem grusgraven og åen er nedlagt, og en sø er kommet i stedet.

Du kan være heldig at se disse sommerfugle i området: aurora og dukattfugl.

- ⑥ **Sønderkær.** 1-km-tur, ca. ½ time, vandtæt fodtøj anbefales. Turen går gennem det brede engdrag ved Sønderkær. I stenalderen var her en livlig aktivitet på grund af de rige fødemuligheder i ådalen.

- ⑦ **Turbinesøen.** 3,5-km-tur, ca. 1½ time, gennem krat, sø og mose i Egtved Ådal. Her kan du opleve fiskehejren på jagt nær de tætliggende dambrug. Ved Turbinesøen blev der tidligere produceret strøm. I 1994 blev opstemningen fjernet, og nu er der fri passage for fisk og andre dyr i vandløbet. Bemærk at den sydøstlige del af turen har en krævende stigning.

Bindeballestien er meget populær hos cyklister – en dejlig tur med flotte udsigter og ingen biler.



- ⑧ **Nybjergh Mølle.** 4-km krævende tur, ca. 2 timer, langs begge sider af Egtved Ådal over flotte græssede overdrev.

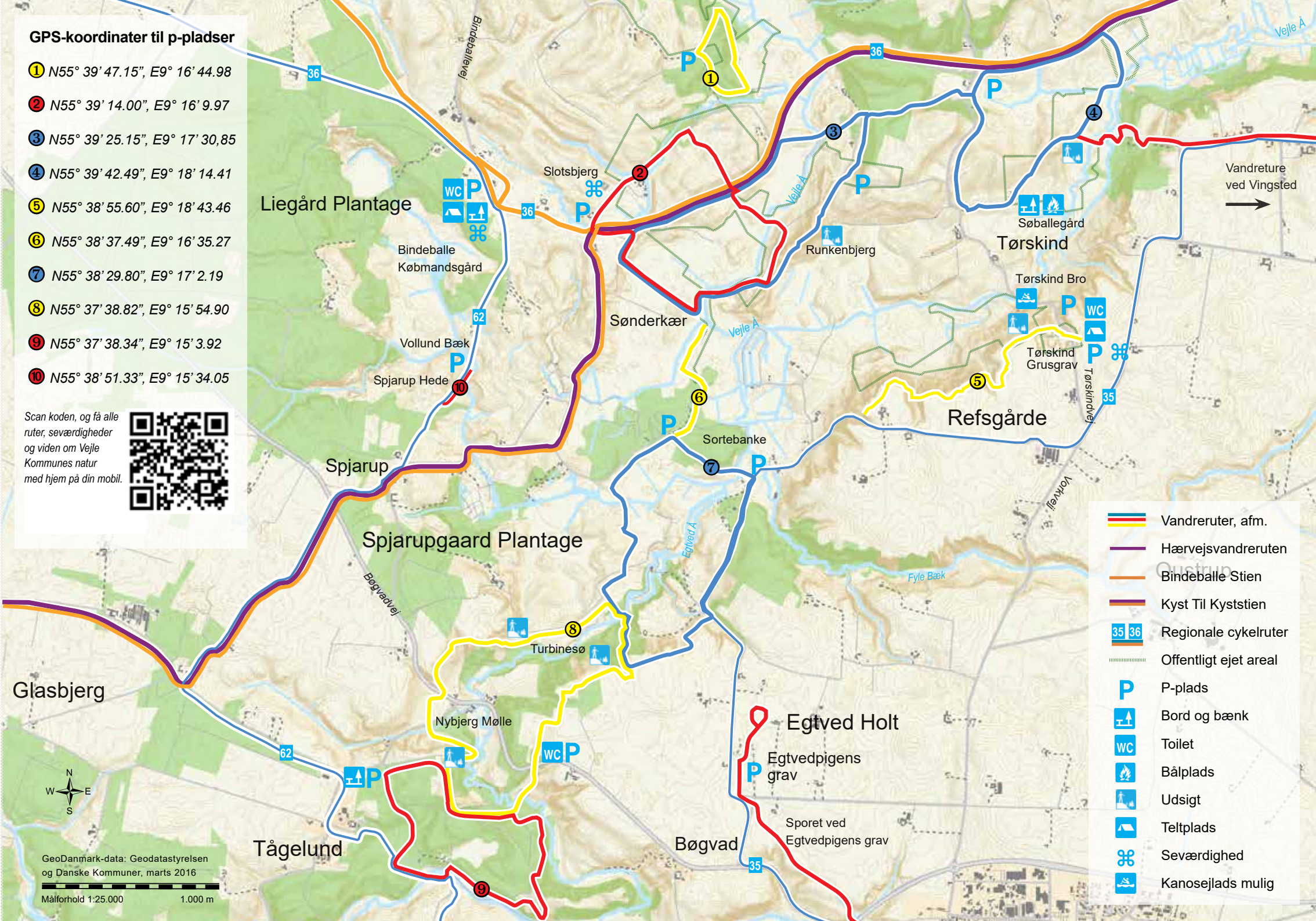
- ⑨ **Tågelundgård Plantage.** 3-km let tur, ca. 1 time, ad skovvej og sti gennem nåletræsplantage og langs lyngklædte skrænter.

- ⑩ **Spjarup Hede.** Flot lyngklædt, kuperet og hestegræsset hedeareal. Ved den lille Vollund Bæk ses den imponerende skjulte vandgravede v-formede dal i dyb flyvesand: "Sand Canyon". Arealet er privatejet, men der er offentlig adgang.

GPS-koordinater til p-pladser

- 1 N55° 39' 47.15", E9° 16' 44.98
- 2 N55° 39' 14.00", E9° 16' 9.97
- 3 N55° 39' 25.15", E9° 17' 30.85
- 4 N55° 39' 42.49", E9° 18' 14.41
- 5 N55° 38' 55.60", E9° 18' 43.46
- 6 N55° 38' 37.49", E9° 16' 35.27
- 7 N55° 38' 29.80", E9° 17' 2.19
- 8 N55° 37' 38.82", E9° 15' 54.90
- 9 N55° 37' 38.34", E9° 15' 3.92
- 10 N55° 38' 51.33", E9° 15' 34.05

Scan koden, og få alle ruter, seværdigheder og viden om Vejle Kommunes natur med hjem på din mobil.



- Vandreruter, afm.
- Hærvejsvandreruten
- Bindeballe Stien
- Kyst Til Kyststien
- Regionale cykelruter
- Offentligt eget areal
- P-plads
- Bord og bænk
- Toilet
- Bålplads
- Udsigt
- Teltplads
- Seværdighed
- Kanosejlds mulig



GeoDanmark-data: Geodatastyrelsen og Danske Kommuner, marts 2016
Målförhold 1:25.000 1.000 m

Vandreture ved Vingsted
→